

A bírósági közvetítés gyakorlati tapasztalatai a Kecskeméti Törvényszéken

**Benkovicsné dr. Varga Erika
bírósági közvetítő
Kecskeméti Törvényszék**

Jelen publikáció alapját az OBH által 2016-ban meghirdetett Mailáth György Tudományos Pályázatra benyújtott „A bírósági közvetítés jelene és jövője” című pályamű képezi, mellyel a szerző az általános igazgatási szekcióban II. helyezést ért el.

2016. október 5.

*„Természetes, hogy konfliktusok közepette zajlik az emberi élet, mert a konfliktusnélküliség egyben kommunikációnélküliséget, kapcsolatnélküliséget is jelent.
Nem a konfliktusnélküliség, hanem az azzal való megfelelő megküzdés az,
ami méltó emberi magaslatra emelhet minket.”
(Prof. Dr. Bagdy Emőke)*

I. Bevezető

A közvetítés, törvényi megfogalmazása szerint, egy olyan, sajátos permegelőző vagy bírósági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.¹

A mediáció valójában, a kreatív egyezségteremtés művészete, amely az emberek között kialakult versengés helyett az együttműködést helyezi előtérbe. A mediációs eljárás nem a kompromisszumra törekszik, tényleges megvalósítandó célja a konszenzus elérése. A közvetítő kulcsfeladata az önreflexió, egyfajta katalizátorszerepet kell e személynek betöltenie, koncentrálna a felek érdekeire, nem pedig a múlt eseményeire és az elfoglalt pozíciókra, miközben irányítja e folyamatot és egyúttal a felek segítőjeként szolgál.² A mediáció nagy ígérete abban rejlik, hogy segít a feleknek másképpen látni a konfliktust, másképpen látni a saját és a másik viselkedését, a háttérben meghúzódó szükségleteket, érdekeket és segít abban, hogy a felek közötti kommunikáció megváltozzon.³

A bírósági közvetítésnek nincs egzakt törvényi megfogalmazása, a bírósági ügyvitel szabályai is csupán a bírósági közvetítői ügy fogalmát adják meg; a bírósági közvetítés iránti kérelemben megjelölt peres vagy nemperes eljárás (a továbbiakban: alapügy) alatt a bírósági közvetítő által lefolytatott - lajstromozás szempontjából polgári nemperes ügycsoportba tartozó - bírósági közvetítői eljárás.⁴

Az Országos Bírósági Hivatal elnökének olvasatában a bírósági közvetítői eljárás – más néven mediáció – hazánkban olyan bírósági nemperes eljárás, amelyben bíróságon folyamatban lévő peres vagy nemperes eljáráshoz kapcsolódóan (alapügy) a vitában érintett felek alternatív konfliktuskezelő, vitarendező eljárásban kísérlik meg a köztük lévő konfliktus feloldását. A közvetítés a hagyományos vitarendezési eljárásoktól lényegesen eltérő megoldás, melynek célja, hogy a felek – kölcsönös akaratuk alapján – a vita rendezésére írásos megállapodást hozzanak létre. A közvetítői eljárást egy, a vitában nem érintett, semleges harmadik személy, az erre a feladatra kijelölt, a közvetítés végzésére szakmai képzettséget szerzett és e tevékenység körében nem utasítható, titoktartásra kötelezett bírósági titkár vagy bíró folytatja le a felek között.⁵

¹ A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 2. §

² Szekeres Diána: A bírósági mediáció kapujában,
forrás: Diánahttp://real.mtak.hu/32574/1/birosagi_mediacio_kapujaban_full_SZD_alktud2_konfkot.pdf

³ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó 2010. Miskolc 11. o.

⁴ A bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VII.1.) IM. rendelet 75/A. § (2) bekezdés a) pont

⁵ Az Országos Bírósági Hivatal elnökének 2015. évi beszámolója, Országos Bírósági Hivatal 2015. 74-75. o.

Kijelölt bírósági közvetítőként a közvetítést egy sajátos kommunikációs technikaként látom, amely visszacsatolva a felek közti kommunikációra - ezen belül is a felek érdekeire, szükségleteire - a jövőre fókuszál, és a konfliktus feloldása, valamint a közös nevező elérése érdekében *minőségi időt szolgáltat a feleknek – egymásra.*

A bírósági közvetítés a közvetítéshez viszonyítva egy komplexebb kategória, hiszen nem elkülönülten, önmagában létező intézmény, kizárólag az alapügyhöz való kapcsolódásában nyer létjogosultságot, a bírósági eljárásban résztvevő felek kommunikációjának helyreállítására és a bírósági eljárás lehetőségeinek kiszélesítésével, annak megsegítésére hivatott, a közvetítői tevékenységre vonatkozó szakmai, etikai szabályok teljes körű megtartása mellett.

Konfliktus és kommunikáció..., hallhatjuk ezeket a kifejezéseket oly sokszor a közvetítés, illetve a bírósági közvetítés bemutatása, lényegi elemeinek ismertetése kapcsán, és láthatjuk, hogy a felsorakoztatott definíciók mindegyikénél - kimondva, kimondatlanul - központi helyet foglalnak el. Ezen ténnyel párhuzamosan azt is érzékelnünk kell, hogy legalább ugyanilyen fontossággal bír, hogy a bírósági közvetítés, mint új jogintézmény jogrendszerünkben történő integrációja kapcsán felmerülő feszültségeket hogyan kezeljük és milyen módon kommunikálunk magáról a bírósági közvetítésről, meghatározva ezáltal a jogintézmény sorsát.

Alapvető jelentősége van, hogy a központi igazgatás megismertető tevékenységén túl, milyen a törvényszékeken működő tájékoztatási rendszer, annak hogyan strukturálódnak a külső és belső megjelenési formái. Milyen intézkedéseket tesz az igazgatási vezető a bírósági közvetítés alkalmazhatósága érdekében. Miképpen látja el igazgatási tevékenységét a helyi koordinátor és hogyan mutatjuk be mi magunk, bírósági közvetítők e jogintézményt a bíróság szervezetén belül, valamint a velünk kapcsolatba lépő feleknek egyaránt. Egy elhivatott közvetítő számára ezek nagyon izgalmas kérdések, és azt sejttem, mindezek megválaszolásával elének tárul, hogy milyen módon érhető el leghatékonyabban, hogy a fél választhassa a bírósági közvetítést, mint „választható jót”⁶ és arra is, hogy ez a választás a félnek valóban jó-e.

A dolgozat célja, egy jól működő, a felek igényeihez igazodó rendszerben lefolytatott eljárások gyakorlati tapasztalatainak összegzése, és törvényszerűségeinek megállapítása. Vizsgálva e körben azt is, hogy a feleket milyen típusú tájékoztatási eszköz motiválhatja leginkább a bírósági közvetítői eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem benyújtására. Megfigyeléseim alapján egy adott időszakban, egy helyi járásbíróságon folyamatban volt közvetítői ügyeket, továbbá ezen ügyekhez kapcsolódó peres eljárásokat tettem. Vizsgálataimat a Kecskeméti Törvényszék elnökhelyettese által kiadott kutatási engedély alapján végeztem.

⁶ <http://www.jogiforum.hu/interju/135>

Interjú Dr. Turcsáné Dr. Molnár Katalinnal, az OBH Bírósági Közvetítés Munkacsoport elnökével
Mit jelent Önnek a bírósági közvetítés?

- A választható jót. Abban az esetben, ha a felek már bíróság elé vitték az ügyet, itt még van arra lehetőség, hogy egy a pert elkerülő, úgynevezett alternatív vitarendező eljárás során oldják meg a konfliktusukat.

II. A magyarországi bírósági közvetítés jelene

A bírósági közvetítésnek 2012-ben történő megjelenése óta egy speciális, sajátosan kevert modellje alakult ki Magyarországon, figyelemmel arra, hogy bírósági közvetítői tevékenységet kijelöléssel bíró és bírósági titkár egyaránt végezhet, valamint arra, hogy igénybevételenek alapvetően önkéntes jellege mellett, törvényben meghatározott esetekben, a bíró által kötelezően is elrendelhető. A bírósági közvetítés hálózata napjainkra teljes mértékben kiépült, a jogszabályi háttér megalkotását követően, mind a személyi, a tárgyi feltételek és a képzés területét tekintve egyaránt. A modern kor igényeihez is igazodó, szolgáltató jogintézmény gyakorlásának feltételei rendelkezésre állnak. Mindezek ismeretében tekinthetünk immár a statisztikai mutatókra is.

Az eddig elért országos eredmények számokban:

2012-ben: 5 ügy - 5 megállapodás,

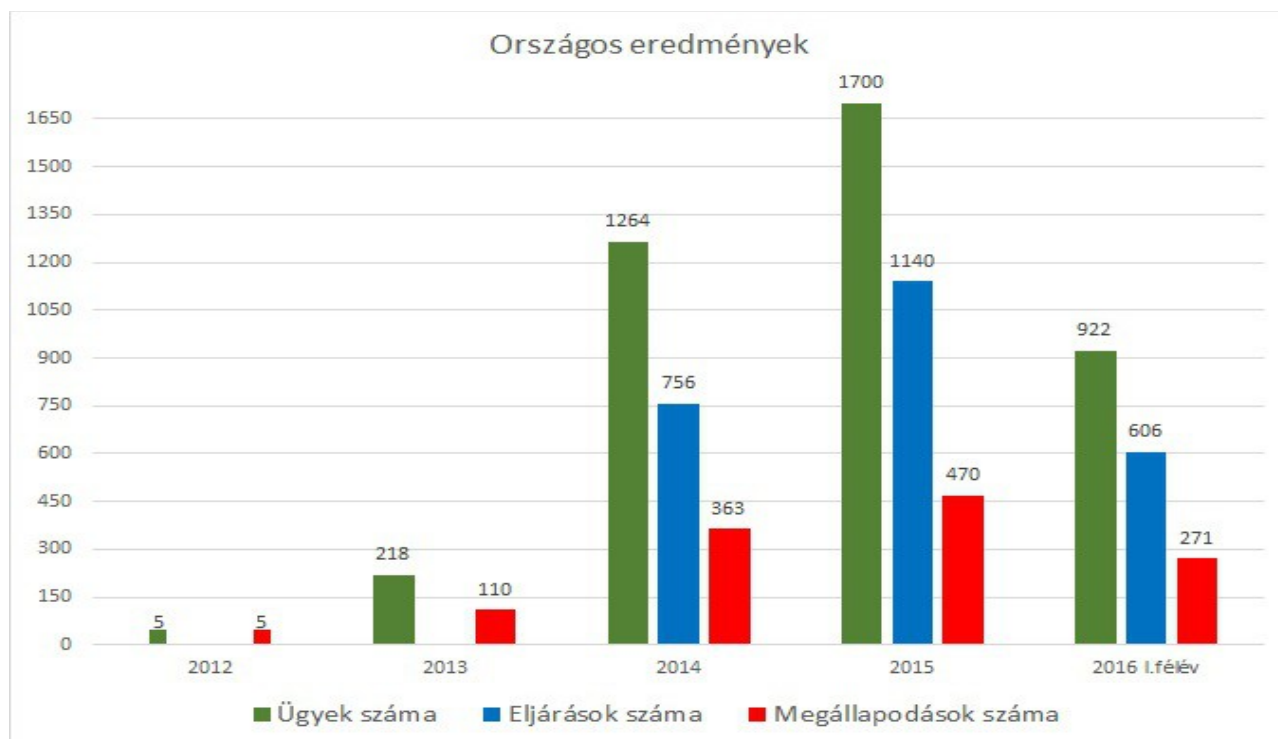
2013-ban: 218 ügy - 110 megállapodás,

2014-ben: 1264 ügy - 756 eljárás - 363 megállapodás,

2015-ben: 1700 ügy - 1140 eljárás - 470 megállapodás,

2016 első félévében: 922 ügy - 606 eljárás - 271 megállapodás.⁷

Statisztikai szempontól ügy: a beérkezett kérelem alapján indult eljárások. Közvetítői eljárásról akkor beszélünk, amikor a felek az ügy érdemi részébe bocsátkoztak, a közvetítő tájékoztatást követően a közös nyilatkozatot aláírták.

1. ábra⁸

⁷ Az Országos koordinátor által 2016. augusztus hónapban rendelkezésre bocsátott adatok

⁸ A szerző saját szerkesztése

A fenti adatokból is látható, hogy a bírósági közvetítói ügyek száma évről évre jelentős mértékben növekszik, törvényszékenként való megoszlása azonban szignifikáns eltéréseket mutat. Míg egyes törvényszékeken az ügyérkezések száma a 300-at is meghaladja, addig van, ahol a 30-at sem éri el.

A beérkezett ügyek számának alakulása szempontjából meghatározó jelentősége lehet a bíróságok által nyújtott külső és belső tájékoztatásnak, hiszen a bírósági közvetítés intézményének ismerete alapvető fontosságú ahhoz, hogy a felek a közvetítói eljárást igénybe vegyék. Mindemellett az is kiemelendő szempont, hogy a bírák a számukra ténylegesen releváns, hiteles információk birtokában dönthessenek a bírósági közvetítés felajánlásáról, illetőleg a kötelezés elrendeléséről.

Azon tételből kiindulva, hogy az adott törvényszékeken működtetett tájékoztatási rendszer jelentős mértékben meghatározhatja a bírósági közvetítés eredményességét, statisztikai adatainak alakulását, dolgozatom következő tartalmi egységét a tájékoztatásnak, mint a bírósági közvetítói rendszer egyik alapvető pillérének megfigyelésére szenteltem.

III. Tájékoztatás, mint kommunikációs rendszer

A Kecskeméti Törvényszéken 2013 őszétől van lehetőség bírósági közvetítói eljárás igénybevételére a felek részéről. A kezdetektől fogva jelentős erőfeszítések történtek, vezetői, koordinátori és közvetítói oldalról egyaránt, annak érdekében, hogy egy hatékony, átfogó, mégis áttekinthető tájékoztatási rendszer kerüljön kialakításra. Bíróságunkon minden évben jelentős mértékben nő a közvetítói ügyek száma, melynek oka, megítélésem szerint, a jogintézmény eredményes megismertetésében rejlik, ezért a jogszabályokban foglaltak szerint kialakított rendszert és annak működésével kapcsolatos megfigyeléseimet az alábbiakban ismertetem:

3.1. A külső és belső tájékoztatás

A tájékoztatási rendszeren belül megkülönböztetjük az ügynevezett külső, valamint a belső tájékoztatás formáit.

3.1.1. A külső tájékoztatás

A külső tájékoztatás alapvető célja a megismertetés, hogy a társadalom széles rétegei számára minél tágabb körben ismertté váljon a bírósági közvetítés igénybevételének lehetősége, hogy tudomást szerezzenek a bírósági közvetítés, mint új jogintézmény létéről, annak legáltalánosabb jellemvonásairól. Ennek eszközei: plakátok, szórólapok, a bíróság honlapján közzétett ismeretterjesztő anyagok, bírósági vezetőkkel, koordinátorral, közvetítőkkel készített rádiós, televíziós interjúk, újságcikkek, elektronikus sajtó. Élénk érdeklődés mellett zajlanak a bírósági közvetítés tárgykörében tartott előadások, kiemelkedő jelentőséggel bír a társszervek vezetőivel való folyamatos, személyes konzultáció a jogintézmény eredményeiről.

Speciális tájékoztatási formaként jelenik meg a „Nyitott Bíróság” program keretében megrendezésre kerülő szimulált bírósági eljáráson, bírósági közvetítói ülésen való részvétel, melyen az érdeklődők megtapasztalhatják a közvetítói ülés sajátos jellemvonásait, közvetlenebb légkörét.

3.1.2. A belső tájékoztatás

A belső tájékoztatás célja a bírósági eljárásokban részt vevő személyek megszólítása, ez a forma a konkrét bírósági eljárásokhoz kapcsolódóan ajánlja fel a bírósági közvetítés jogintézményét. A megszólítás megvalósulhat már az eljárás előzményeként, az eljárásban részt venni kívánó személyek panasznapi tájékoztatásával, majd az eljárás első vagy akár későbbi szakaszában, a megküldött egységes tájékoztatóval, valamint a tárgyaláson, személyesen az eljáró bíró által.

A bírósági eljárás bármely szakában lehetőség van a bírósági közvetítők ügyfélfogadásán való személyes megjelenésre, valamint a közvetítők rövid úton vagy elektronikusan történő megkeresésére, melynek során a közvetítő egyéni, részletes tájékoztatást nyújt a fél részére.

A belső tájékoztatás másik megvalósulási formája a bírák, bírósági dolgozók felé történő, a bírósági közvetítői eljárás befogadására, elfogadására, alkalmazásának elősegítésére irányuló „érzékenyítés”. Ez megvalósulhat az általános tájékoztatást adó elméleti előadások formájában, a bírósági vezetők által a kollégiumi üléseken, egyéb bírósági fórumokon tartott beszámolók keretében és a koordinátor kezdeményezésével a polgári ügyszakba beosztott bírák értekezletén. E körben különösen hatékonyak bizonyulnak a közvetítő által ismertetett, eredményesen zárult anonimizált esetek.

Kiemelkedő jelentőséggel azonban a bírák személyes - az eljárásba visszatérő „kezelhetőbb felekről”, valamint a visszavitt megállapodások hatására lezáruló eljárásokról szóló - pozitív beszámolóit bírnak. Személyes tapasztalataim alapján az érzékenyítés kihagyhatatlan elemei a közvetítő vagy a bíró által kezdeményezett, az általános tapasztalatcserére irányuló egyéni, informális megbeszélések, visszajelzések. (A személyes eszmecsere és az általánosság szintjére emelt esetmegbeszélések során természetesen az adott eset specifikuma kerül előtérbe, fokozottan ügyelve az eljárásban elhangzott információk bizalmas, titkos jellegére.)

3. 2. Az „érzékenyítés” kérdésköre

A bírósági közvetítés jogintézményének elfogadása a bírói kar részéről egy hosszú és rendkívül változatos képet mutató folyamat. Szűk körben, nagyon rugalmas módon történik ezen új jogintézmény alkalmazása, azonban még mindig jelentős számú a kevésbé elfogadó attitűdökkel rendelkezők tábora. Az általános tájékoztatást nyújtó érzékenyítő képzések általában azon személyek irányába hatnak, akik eleve befogadóbbak. Járásbíróságunkon, a polgári ügyszakba beosztott bírák által megosztott tapasztalatok szerint, az érzékenyítés szempontjából az előadások bizonyulnak a legkevésbé hatékonyak, azonban mindig felkelti az érdeklődésüket, amennyiben egy hasonló referátát tárgyaló bíró számol be a bírósági közvetítés körében szerzett pozitív tapasztalatairól.

Mint ahogy arra számos szociológiai tanulmány is rámutat, kizárólag felvilágosítással többnyire nagyon nehéz módosítani az attitűdöket. Amikor fontos kérdésekről van szó, akkor a felvilágosító hadjáratok csődöt mondanak, mert az emberek nem hallgatják végig és nem veszik be azokat az információkat, amelyek vélekedéseikkel ellentétesek. Amikor azonban az előítéletekkel rendelkező emberek saját tapasztalatainak valóságával érintkeznek, nem pedig pusztán tanítással, az végeredményben nagyobb megértéshez, elfogadáshoz vezethet.⁹

⁹ Elliott Aronson: A társas lény, KJK-KERSZÖV Kft. 2001. Budapest 342-343. o.

A fentiek miatt is nagyon szerencsés az a folyamat, amelyben a bíró kezdetben a fél által kezdeményezett, majd az eljárásába visszacsatolt közvetítői eljárásokból nyerhet pozitív tapasztalatokat, és a pozitív tapasztalatok által meggyőződve ajánlhatja fel további ügyeiben is a bírósági közvetítést. Azonban egy jogrendszerbe beékelődött, addig ismeretlen intézmény irányában kialakuló elköteleződés folyamata idő, melyet a tapasztalati út megkerülésével lehet siettetni, de nem érdemes, ugyanúgy nem, mint ahogy a felek által egy jövőben ténylegesen tartható megállapodás megkötését sem, mert annak mindenféleképpen belülről kell fakadnia. A bíró az ügyét sajátjának érzi, nem alakulhat ki benne az az érzés, hogy azt a közvetítésre utalással elveszti, az addigi munkája kárba vész. Feltétlenül szükséges annak a gondolatmenetnek az erősítése, hogy a közvetítői eljárás a peres eljárást kiegészíti, a bírót tehermentesíti, ezáltal munkáját segíti.

A kifejtettek alapján fontos jövőbeli cél, hogy a bírónak lehetőséget teremtsünk a bírósági közvetítői eljárás pozitív hatásainak mind gyakoribb megtapasztalására, ezáltal szemléletváltásuk elősegítésére, melynek jó gyakorlati példaként ismertetem az alábbi elnöki intézkedést és számokban mért hatásait.

3. 3. Tájékoztatás a félnek, tapasztalat a bírónak

Törvényszékünk elnöke 2013 szeptemberében elnöki intézkedésben rendelkezett a közvetítéssel kapcsolatos ügyviteli teendőkről, többek között a bírónak a felek irányába történő tájékoztatási kötelezettségéről, annak végrehajtásáról és ellenőrizhetőségéről. Az intézkedés célja, hogy az új jogintézmény hatékony működését elősegítse. Az intézkedés rendelkezik a tájékoztatási kötelezettségről, miszerint a perben eljáró bíró az intézkedés hatálybalépését követő első kapcsolatfelvétel alkalmával a kivételt¹⁰ nem képező pertárgyú új és folyamatban lévő perekben köteles tájékoztatni a peres feleket, az intézkedés mellékletét képező tájékoztató megküldésével, a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségéről

Abban az esetben, ha a törvényszék elnöke az „automatikus terelést”¹¹ választja, a 11/2014-(VII.11.) OBH utasítás 9. § (5) bekezdése alapján¹², az eljárás kezdő szakaszában kötelező jelleggel megküldésre kerül a bírósági közvetítői eljárás megismertetését célzó tájékoztató. Ez az intézkedés önmagában még nem igényli a bíró részéről a jogintézmény irányába való elköteleződést, a fél azonban minden esetben kap tájékoztatást és mérlegelhet, igénybe kívánja-e venni a bírósági közvetítői eljárást. Minden olyan eljárásban pedig, melyben a fél kezdeményezte a bírósági közvetítést, és az eljárás érdemi szakaszba került, a bíró a visszatérő felek vagy a becsatolt megállapodás által tapasztalatot szerezhet a bírósági közvetítésről.

3. 4. Egy különleges gyakorlat statisztikai mutatói

Törvényszékünkön a kijelölt közvetítők feljegyzéseket készítenek arról, hogy az eljárást kezdeményező fél/felek milyen forrásból szereztek tudomást a bírósági közvetítésről, mely tájékoztatási eszköz tartalmára tekintettel nyújtották be kérelmüket. Ez a körülmény megállapítható legtöbbször a kérelemből, ugyanis a felek maguk hivatkoznak a forrásra, illetve az első találkozás alkalmával erre a közvetítő minden esetben rákérdez.

¹⁰ A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 1.§ (3) bekezdés

¹¹ A bírósági közvetítésről- mindenkinék, szerk.: Gyengéné Nagy Márta, Körös András HVG-ORAC, 2016. Budapest. 37. o.

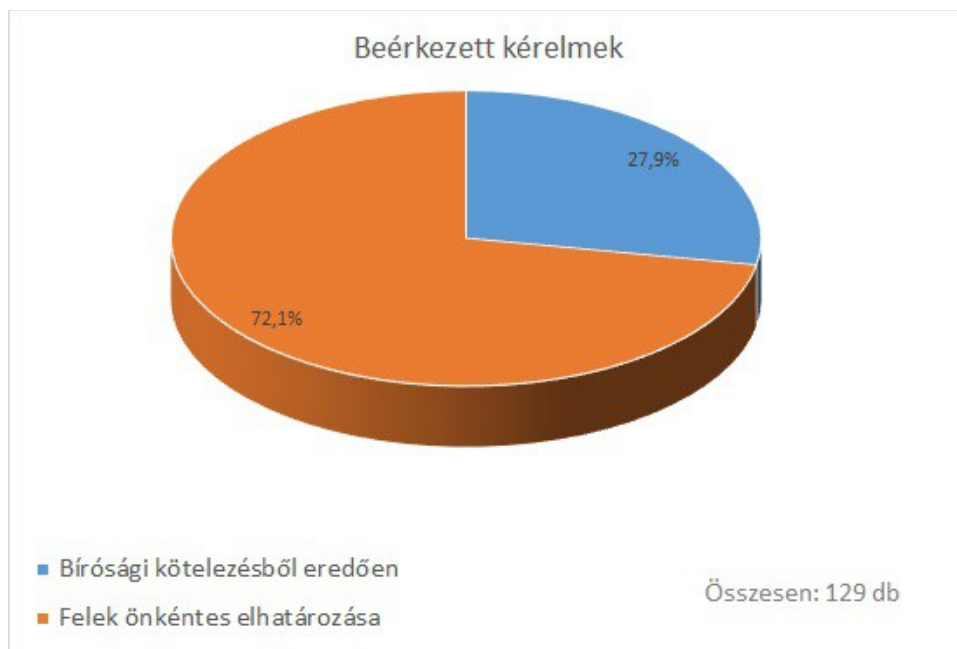
¹² Az eljáró bíró a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 148. § (2) bekezdése alapján szóban és írásban, a rendelkezésre álló formanyomtatványok felhasználásával tájékoztatja a feleket a bírósági közvetítésről.

A feljegyzések összesítése alapján az alábbi mutatókat rögzítettük:

Egy helyi járásbíróságra, a vizsgált időszakban 129 közvetítői eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem érkezett. 121 ügyben álltak rendelkezésre adatok abból a szempontból, hogy az eljárás milyen tájékoztatási eszköz által indított. (8 esetben a kérelem egyoldalú volt, önkéntes, azonban nem tartalmazott utalást az eljárásról való tudomásszerzés forrására, és a személyes találkozás hiánya miatt ez később sem derült ki.)

A 129 beérkezett kérelemből:

- 36 bírósági kötelezésből eredően érkezett (27,9%);
- 93 kérelem a felek önkéntes elhatározása alapján. (72,1%).

2. ábra¹³

A 93 önkéntesen benyújtott kérelemből:

- 8 esetben nem állt rendelkezésre információ a tájékoztatási eszköz vonatkozásában (8,6%);
- 51 fél a kötelezően megküldendő egységes írásbeli tájékoztató alapján (54,8%);
- 21 ügyben a bíró tájékoztatása alapján (22,6%);
- 6 esetben a jogi képviselő tanácsára (6,5%);
- 3 személy ismerős tanácsára, aki korábban részt vett az eljárásban (3,2%);
- 3 ügyben a panasznapon nyújtott tájékoztatása alapján kezdeményezték az eljárást (3,2%);
- 1 esetben történt hivatkozás az okmányiroda váróhelyiségében elhelyezett plakátra. (1,1%).

¹³ A szerző saját szerkesztése

3. ábra¹⁴

Az összegyűjtött adatok alapján megállapítható, hogy a felek által önkéntesen kezdeményezett ügyek 55 %-a indult a bíróság eljárásában megküldött írásbeli tájékoztatók hatására, mely ezáltal jelentősen növelte a közvetítői eljárások számát.

Eredetileg a feljegyzés gondolata a tájékoztatók hatékonyságának megfigyelésére irányult, azonban a statisztikai adatokból az is egyértelműen kirajzolódott, hogy bíróságunkon milyen magas számú a kötelezés elrendelése, és nem elhanyagolható a bíró által, a tárgyaláson adott személyes tájékoztatás alapján indított eljárás, mert a „bíró általi terelés” az összes beérkezett kérelem 44%-át adja. Ez egyben alátámasztja azt is, hogy valóban hatékonyan működik a bíróságunkon kialakított belső tájékoztatási rendszer is, hiszen bíránk rendkívül aktívak a kötelezés és a bírósági közvetítés felajánlása szempontjából egyaránt.

A fentiekből továbbá arra is lehet következtetni, hogy jelentős hatása van az ügyek számának, valamint a bírák szemléletmódjának alakítása szempontjából is, egy tájékoztatási kötelezettséget bevezető elnöki intézkedésnek.

3. 5. A jó tájékoztató kritériumai

Országos és regionális konferenciák, rendezvények napirendi pontjaként általános jelleggel bemutatásra kerülnek egyes törvényszékek jó gyakorlatai, valamint az aktuális időszak tapasztalatai. Több koordinátor és közvetítő utalt arra, hogy vezetői vagy koordinátori szintű intézkedések, iránymutatások által az ügyek jelentős részében az írásbeli tájékoztatók megküldésre kerülnek, azonban ez ügyszámnövekedést a törvényszékük statisztikájában nem jelez. A gyakorlatok további bemutatása során az is egyértelművé vált számomra, hogy az országban rendkívül eltérő tartalmú, terjedelmű és szerkezetű, bírósági közvetítésre vonatkozó tájékoztatók kerülnek megküldésre.

¹⁴ A szerző saját szerkesztése

Figyelemmel arra, hogy a törvényszékünkön használatos tájékoztatót a többéves gyakorlat és a felek által történő visszajelzések alapján állítottuk össze, és tapasztalataink szerint jelentős számú új kérelem generálására alkalmas, arra a következtetésre jutottam, hogy önmagában a megküldött tájékoztató jellege meghatározza azt, hogy milyen hatást vált ki a felekben.

A Kecskeméti Törvényszék tapasztalatai, valamint a közérthető, egyértelmű fogalmazással foglalkozó honlapokban^{15,16} megfogalmazott megállapításokra figyelemmel a tájékoztatók tartalma és szerkezete vonatkozásában az alábbi kritériumokat célszerű szem előtt tartani:

- fontos a figyelemfelkeltő felütés;
- rövid, tömör szerkezet;
- a köznapi nyelvezet használata, hiszen egy kevésbé formális eljárásról van szó, ezért kerülendőek a hosszú körmondatok, többértelmű szavak, idegen kifejezések, elvont fogalmak;
- a tájékoztatót egy bírósági eljárásban félként részt vevő személy olvassa, ezért a közvetítői eljárás rá nézve előnyös vonásait kell kiemelni, de nem a bírósági eljárással szembeállítva, hiszen az is a fél választása volt;
- a tájékoztató első részében definiálni kell a bírósági közvetítői eljárást, abból a szempontból, hogy azt hol, mikor, ki, miért végzi (amit a felek visszajelzéseikben kifejezetten hiányoltak, mert nem értették a közvetítői eljárás lefolyásának körülményeit);
- logikusan, átláthatóan érdemes felépíteni, felsorolásokat, alcímeket használva tördelni kisebb logikai összetartozó egységekre;
- szerkezetileg az olvasási mintázat követésére célszerű törekedni, az úgynevezett F alakzatra, miszerint az olvasók az oldal címét és első bekezdését olvassák el, ezt követően szemük a szöveg bal oldalát futja végig a számára fontos információkat keresve;
- kizárólag arról érdemes írni, amire szüksége van a feleknek, a felesleges információkkal elveszíthetjük a figyelmét;
- utalás a közvetítők közvetlen elérhetőségére.

¹⁵ <http://kozerthetofogalmazas.hu/hogyan-irj-erthetoen/>

¹⁶ <http://vilagosbeszed.hu/kozeppontban-az-olvaso/>

IV. A konfliktusokról

A tájékoztatási rendszer bemutatását követően a konfliktusnak, mint a bírósági közvetítés központi fogalmi elemének tudományos megközelítéseit, típusait, dinamikáját ismertetem. Figyelemmel arra, hogy a közvetítő a felek által, a közvetítői eljárásba behozott konfliktusokkal dolgozik, alapvető követelmény e jelenség teljes körű megismerése. A közvetítő, valamint a közvetítői eljárásban részt vevők kommunikációs jellemzőire a későbbiekben, az utánkövetésből levonható törvényszerűségek felvázolásakor térek ki.

Számos esetben merül fel a bírák részéről a kérdés: eredendően mely ügytípusok alkalmasak leginkább arra, hogy közvetítői eljárás keretében történjen a rendezésük, milyen ügyekben ajánlhatják fel eredménnyel a bírósági közvetítést. A konfliktus kérdéskörét mindenre kiterjedően megvizsgálva, általános érvényű tételek, következtetések megfogalmazásával jelentős mértékben segíthetjük a bírák munkáját.

4. 1. A konfliktus fogalma, megközelítései

A „konfliktus” a latin konfliktare szóból származik, tehát eredetileg fegyveres összeütközést jelent. A konfliktus kifejezés napjainkban azonban már nem jelent feltétlen életre - halálra menő összeütközést, de még tettegességet sem. A mindennapi szóhasználatban egyre inkább mindenféle emberi összeütközés szinonimájaként alkalmazzuk.¹⁷

Bírósági közvetítőként a konfliktus alatt mindazon élethelyzetet értem, amelyben az érintettek érdekei, szükségletei, igényei, elképzelései, értékei, vágyai, elgondolásai egymással nyíltan vagy rejtetten szembekerülnek, és ez viszonyrendszerük átalakulásához vezet.

A társadalomtudományok művelői körében nem alakult ki egységes álláspont a tekintetben, hogy milyen jelenségek körét jelöljék a konfliktus fogalmával. A kérdéskörrel természetesen foglalkozik a pszichológia, szociológia, pedagógia, jogtudományok és a különböző művészeti ágak egyaránt. Ennek oka, hogy emberi társadalmunkban a konfliktus egyfajta természetes kommunikációs és szociális jellemző, amely szükségképpen hozzájárul a társas együttéléshez és azok újrendezéséhez. A konfliktusok igen sokszor konstruktív szerepet kapnak a társas viszonyokban, azzal, hogy megjelenése a rossz gyakorlat korrektív visszajelzése, egyben a befolyásolás eszköze is. A modern megfogalmazások, a konfliktus korábbi negatív bemutatása helyett, mára egyértelműen annak pozitív iránya felé tartanak.

Az alternatív vitarendezés filozófiája is abból indul ki, hogy a feleknek számos esetben lehetőségük van mérlegelni, hogy az adott konfliktusban megkísérelhető-e a konfliktus konstruktív megközelítése, s ha igen, a felek együttesen tehetnek kísérletet olyan megállapodás kialakítására, mely valamennyi félnek elfogadható. Így a felek kölcsönösen elégedettek lehetnek a kialakult megoldással, érdekeltek lehetnek annak megvalósításában, s végső soron valamennyi érintett fél győztesnek tekinti magát. Ebből a megfontolásból született a „win-win” (győztes-győztes) elnevezés az ilyen eredménnyel záruló vitákra.¹⁸

¹⁷ Cseh-Szomathy László: A házastársi konfliktusok szociológiája, Gondolat 1995. 13. o.

¹⁸ Mediáció Közvetítői eljárások, Szerkesztő: Sáriné Simkó Ágnes, HVG-ORAC 2012, Budapest 18. o.

4. 2. A konfliktusok tipológiája a jogi útra terelődés (illetve az abból való kilépés) szerint

A konfliktusok jogszociológiai megközelítéseiből megállapítható, hogy a konfliktusok nagy része nem terelődik jogi útra. Amennyiben meg szeretnénk határozni, hogy a konfliktusok mely típusai esetén valószínűbb a jogi vitává válás, és e viták bíróság elé kerülése (és ezen gondolatmenetet továbbszöve a folyamatban lévő eljárásokból történő kilépés és a bírósági közvetítés igénybevétele), akkor több dimenzióban is kialakíthatunk konfliktus-tipológiát:

- Az egyik dimenzió azon nyugszik, hogy a konfliktusba kerültek egyszeri vagy tartós kapcsolatban vannak-e egymással. Az egyszeri kapcsolatban keletkezett konfliktusoknál valószínűbb a vita bírói útra terelése mert a vita pusztán az alapvető jogi normasértésekre vonatkozik ilyenkor. A tartós kapcsolatokban lévők konfliktusa esetén az alapul fekvő jogi normák mellett a további csoportnormák megsértése is felmerül, ezáltal a jogi vita elkerülése inkább valószínű (illetőleg bírósági eljárás esetén a bírósági közvetítés igénybevétele).

- A másik dimenzió a tartós kapcsolaton belüli konfliktusokat különíti el két részre, oly módon, hogy az egész személyiség érintve van-e a kapcsolatban (pl. a családtagok között vagy a szomszédsági kapcsolatokban lévők között) vagy csak egy szereppel, pl. mint egy nagy hivatali szervezeten belüli munkatársak közötti kapcsolatban.

Az egész személyiséget érintő kapcsolatban lévő konfliktusa kevésbé alkalmas a bírói útra terelésre (illetőleg bírósági eljárás folyamatban léte alatt alkalmas a bírósági közvetítés igénybevételére), mint a pusztán egy-egy szereppel kapcsolatban lévő konfliktus esetén. Az első ugyanis olyan széles és diffúz életviszonyokban keletkezik (pl. két rokon között), amely egy sor jogi és nem jogi normát, szokást, érzelmi alapokat stb. érint, melyek a bírói útra terelve csak leszűkítve kezelhetők. Ezzel szemben a speciális szerepekben érintkezők között (pl. egy háziorvos és betege) a normák pontosabban körül vannak írva, és vita esetén csak ezek vizsgálata szükséges. Így a jogi útra terelés esetén kezelhetőbb ez a konfliktus, és mindkét fél számára elfogadható és racionálisan belátható bírói ítélet születhet a vita megoldására.¹⁹

A jogi konfliktushelyzet alapja a jogilag védett érdekek sérelme. A per során a felek konfliktusa a jogvitára leszűkülve jelenik meg, és a bíró mozgásterét az eljárási és anyagi jogszabályok által megszabott keretek jelölik ki. A bíróság a bizonyítás, a jogalap és jogcím szerinti érvrendszer mellett halad, a bírói döntés is a jogvita keretei között rendezzi a konfliktust.²⁰ Nagyon találó ezért Kulcsár szemléletes megfogalmazása, különösképpen a tartós viszonyok vonatkozásában, miszerint a „bíróság előtt eldöntött viták alatt - mint a jéghegy felszín alatti része - a konfliktusok és belőlük eredő viták sokasága él.²¹

A közvetítés ezen összetett élethelyzetek feloldásában tud hatékony segítséget nyújtani, mert nemcsak a jogvitát, hanem a kialakult konfliktus egészét is képes kezelni, mely a legtöbb esetben többrétű, hiszen az érdeksérelmek egymásra épülnek és komplexen érinti a jogi, társadalmi, valamint az egyéb együttlélési normákat egyaránt.

¹⁹ Pokol Béla: A jog elkerülésének útjai.

<http://jesz.ajk.elte.hu/pokol9.html> (zárójelben kiegészítve a bírósági közvetítésre vonatkozó eltérésekkel)

²⁰ Szirbikné dr. Makó Tímea: A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában, forrás <http://www.mabie.hu/sites/mabie.hu/files/A%20b%20C%20ADr%20C%20B3s%20C%20A1gi%20k%20C%20B6zvet%20C%20Dt%20C%20A9s%20jelene%20C%20A9s%20helye%20az%20C%20BAj%20Polg%20C%20A1ri%20perren%E2%80%A6.pdf>

²¹ Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog, forrás:

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_polgari_eljarasjog/ch09.html, IX fejezet

A gyakorlat is alátámasztja azon jogszociológiai, jogbölcseleti elméleteket, miszerint a tartós, jövőben is fennálló viszonyokban keletkezett és egész személyiséget érintő konfliktusok esetén, az - általam különösen kedvelt fogalom szerinti - ún. „*magas érzelmi és indulati intenzitású ügyekben*” jellemző leginkább a közvetítői eljárás sikeressége. (*családjogi, szomszédjogi, öröklési jogi*) A vizsgált bíróságon és időszakban 63 esetben bocsátkoztak a felek a közvetítői eljárás érdemi részébe, ebből 58 esetben olyan tartós viszonyból eredő konfliktust hoztak a közvetítő elé, melyben az egész személyiségük érintve volt. A további szerződéses jogviszonyokban keletkezett konfliktus hátterében -valamennyi esetben - baráti, volt munkatársi, illetve egyéb érzelmi viszony húzódott meg. (Ezt a rejtett szálát finoman megérezve, az eljáró bíró felajánlotta a feleknek a közvetítést, amelyet a felek megfontoltak és igénybe vettek. Ezekben az esetekben nagyon fontosnak tartom a bíró felé történő pozitív visszajelzéseket, amely által megerősítést kaphatnak, hogy a jövőben mely ügyekben célszerű a feleket a bírósági közvetítés irányába terelni.) Az eljárások 80%-ban megállapodás született, ezért megállapítható, hogy a személyes, tartós kapcsolatban keletkezett jogviták alapvetően alkalmasak bírósági közvetítésre.

A közvetítés irányába mutatókedvező körülmények továbbá, ha:

- fontos a bizalom és a fennálló kapcsolatok;
- a résztvevők a végeredményt illetően meg akarják tartani az irányítást;
- nincs jelentős hatalmi különbség a felek között;
- mindkét oldalon szükség van arra a lehetőségre, hogy kiengedjék a gőzt;
- a felek nem beszélnek egymással, azonban egy pártatlan harmadik fél segítségével készek erre.²²

Nem érdemes azonban a közvetítés eszközéhez fordulni, ha:

- egyáltalán nincs meg az önkéntesség, a felek kifejezetten elutasítóak;
- nem a megoldás, az együttműködés fontos a feleknek, hanem az, hogy igazságot szolgáltatassanak, precedenst akarnak teremteni, példát akarnak statuálni, jogsértésre akarják felhívni a figyelmet.²³

4. 4. A konfliktusok eszkalációjának fázisai²⁴

A konfliktusok megértéséhez - a közvetítés sikeressége érdekében - annak stádiumait is ismernünk kell, melynek - a felek viselkedésének változása szerint - hat fázisát különböztetjük meg:

1. Jelzés: A konfliktus első szakasza, melynek során a felek egymás tudomására hozzák, hogy problémájuk van a másikkal. Ilyenkor szükség van a helyzet mielőbbi tisztázására. A legszerencsésebb, ha a felek módot találnak kialakult helyzetük közvetlen megtárgyalására. Ha ez nem sikerül, a konfliktus nyílt vitába torkollhat.

2. Vita: A felek nyílt vitájukban érzelmileg már erősen érintettek, de ez még nem akadályozza meg őket a kommunikációban és képesek lehetnek a konfliktus közvetlen megbeszélésére.

3. Polarizáció: Amennyiben a felek a korábbi fázisokban nem tudták megoldani a kialakult problémát, a konfliktus tovább mélyülhet. Az álláspontok megmerevednek, polarizálódnak, mindenki kialakítja saját pozícióját, nézeteit a konfliktusról. A felek a másik álláspontjából már csak azt hajlandóak észlelni, ami eltér a saját álláspontjuktól. Megjelenik a személyeskedés.

²² Barcy Magdolna-Szamos Erzsébet: „Mediare necesse est” Animula Kiadó 2002. Budapest 11. o.

²³ Dr. Eörsi Mátyás- Dr. Ábrahám Zita: Mediáció: A szelíd konfliktuskezelés Minerva Kiadó Kft. 2003. Budapest 32. o.

²⁴ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó, 2010. Miskolc 27-29. o.

Gyakran elbeszélnek egymás mellett, a felek egymás személyisége ellen intéznek támadást. Ilyenkor már hasznos lehet egy szakképzett mediátor bevonása a konfliktus rendezésébe. Amennyiben a felek nem ezt az utat választják, ezen szakasztól jellemző a bíróság felé fordulás.

4. Szegregáció, szeparáció: A felek már nem hajlandóak vagy képtelenek közvetlen kommunikációra. Nem állnak szóba egymással. Legtöbbször arra sem emlékeznek, hogy valójában miről folyt a vita kettejük között, hogyan jutottak el idáig, csak a negatív érzelmekre koncentrálnak. Ebben a szakaszban csak a mediáció megfelelő alternatív konfliktuskezelési módszer, valamint a bírósági út.

5. Destrukció: A megelőzően kezeletlenül maradt konfliktus ebben a fázisban már a kapcsolat szélsőséges megromlásához vezet, és a felek a másik pozíciójának tönkretételére, szélsőséges esetben a másik fél megsemmisítésére törekszenek. Ilyenkor legfontosabb a felek szétválasztása.

6. Kimerülés: A felek rengeteg energiát fektetnek be a konfliktushelyzetük megélésére, hosszabb ideig ezt a magas érzelmi feszültséget nehéz fenntartani, ilyenkor a konfliktus kimerül. Ez a „minden mindegy” fázisa, amikor a felek már szabadulni igyekeznek a konfliktushelyzettől. Ez a szakasz egy újabb lehetőséget teremt a konfliktus kezelésére.

Az egyes szakaszok leírása szemlélteti, mennyire fontos felismerni, hogy egy konfliktus milyen fázisban, az érintett felek milyen érzelmi állapotban érkeznek meg a bírósági közvetítőhöz.

4. 5. A bírósági közvetítés speciális vonásai

A rendelkezésre álló szakirodalom és a megfogalmazott elméletek mindegyike korrekcióra szorul a bírósági közvetítés szemszögéből, hiszen valamennyi a mediációval, mint a bírósági utat megelőző alternatív vitarendezési eljárással foglalkozik. A bírósági közvetítés azonban értelemszerűen a bírósági eljárás folyamatban léte alatt kapcsolódhat be a konfliktus rendezésébe. A felek az esetek többségében a polarizáció, de leginkább a szegregáció, destrukció vagy a kimerülés fázisában érkeznek a bíróságra, így a bírósági közvetítői eljárásba.

A bírósági közvetítőre ezáltal egy többletfeladat is hárul, nevezetesen, hogy a feleket először olyan helyzetbe kell hoznia, hogy a „közvetíthetőség állapotába kerüljenek”. Időt biztosítva a feleknek, hogy eljussanak a konfliktustól való megszabadulás érzésébe, esetlegesen egy más szemszögéből megközelítve a konfliktust és tükröt tartva a feleknek egy korábbi kommunikációs szakaszba visszaemelni őket. A közvetítőnek, a destrukció érzékelését követően, egy hosszabb tájékoztatást érdemes tartania, a bírósági közvetítés rájuk nézve kedvező lehetőségeiről, különösen kiemelve, hogy a közvetítés a vita jellegének megváltoztatására törekszik és a múlt helyett a jövőre összpontosít.²⁵

Amennyiben az eljáró bíró érzékeli, hogy a felek kapcsolata már romboló jellegű és teljes ellenállást tanúsítanak egymás irányába, az eljárás későbbi szakaszában érdemes felajánlani a közvetítést vagy megfontolni a kötelezést. A gyakorlati tapasztalatok szerint azonban a közvetítés még a szélsőségesen megromlott kapcsolatok esetében is betöltheti *ún. katalizátor szerepét*, mert a felekben mozgósítani képes az egymáshoz fordulás igényét és nagymértékben javíthatja a felek kommunikációját. Ezekben az esetekben számolni kell azon ténnyel, hogy a bíró nem feltétlen a megállapodással visszatérő, hanem „csupán” a könnyebben kezelhető feleket láthat viszont.

A konfliktusok egyéb fázisaiban, a közvetítés igénybevételének lehetősége a bíró részéről megfontolandó, mert ezekben a szakaszokban a közvetítés eredményesen lefolytatható.

²⁵ Barcy Magdolna-Szamos Erzsébet: „Mediare necesse est” Animula Kiadó 2002. Budapest 10.o.

V. Utánkövetés

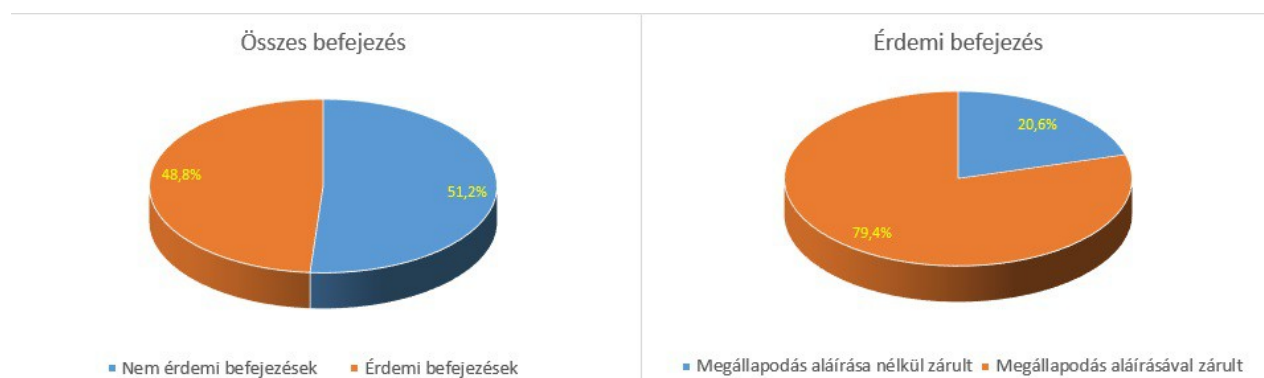
A közvetítés központi alaptétele, hogy a megszületett megállapodás a felek közös munkájának eredménye, azt ők maguk kötötték, tartalmában egyetértenek, minden fontos szükségletükre választ ad, megfelelően megoldja a kialakult helyzetet, ezért a mediáció során megszülető megállapodások 90%-át hosszú távon is betartják a felek.²⁶ Magyarországon eddig még nem történtek mérések a bírósági közvetítésben kötött megállapodások utóéletének, betartásának vonatkozásában, ezért az utánkövetés célja annak feltárása volt, hogy a megállapodások betartása a bírósági közvetítés esetében is ilyen magas arányokat mutat-e. Az utánkövetés két szakaszban valósult meg: először a közvetítói ügy és az alapügy iratainak áttanulmányozásával, majd a felek személyes megkeresésével.

5. 1. Az utánkövetés első szakasza

A közvetítói ügy és az alapügy iratainak áttanulmányozásából levonható következtetések.

A Kecskeméti Törvényszék területén működő járásbíróságra, a vizsgált időszakban, 129 esetben érkezett közvetítói eljárás lefolytatása iránti kérelem. Az utánkövetés első szakaszában valamennyi közvetítói ügye, az előkészítő ülésen való részvétel szakaszától, a közvetítói ügy iratait az alapügy iratanyagának összevetésével megvizsgáltam, a befejezés módjai szerint külön-külön csoportokba bontással, az alábbiak szerint:

- egyéb módon befejeződött ügyek, nem érdemi befejezések - 66 (51,2%);
- közvetítói eljárásban történő, érdemi befejezések - 63 (48,8%);
 - megállapodás aláírása nélkül zárult - 13 (20,6%);
 - megállapodás aláírásával zárult - 50 (79,4%).

6. ábra²⁷

Az ábra alapján is látható, hogy nagyon magas a nem érdemi befejezések száma, melynek legfőbb oka, hogy az egyoldalú kérelemre a másik fél nem tesz nyilatkozatot. Több bíró jelezte, hogy amikor ez a tény később felmerült a tárgyaláson, a közvetítói eljárásban passzívan maradt fél akként nyilatkozott, hogy korábban soha nem hallott erről az intézményről, és nem tudta megítélni, hogy egy ilyen típusú eljárásban való részvétel számára is kedvező lenne-e.

²⁶ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó 2010. Miskolc 12. o.

²⁷ A szerző saját szerkesztése

A társadalom tagjai a mai napig nagyon kevés információval rendelkeznek a közvetítói eljárásról, a mindennapi beszélgetésekből is megállapítható, hogy sokan nem is hallottak még a közvetítésről. Mindez megerősíti azt a jövőbeli célunkat, hogy a professzionálisan kialakított belső tájékoztatási rendszerünk mellett, a külső tájékoztatás nagyon komoly megerősítésben kell, hogy részesüljön.

A második ábrán azonban szépen kirajzolódik, hogy az érdemben lefolytatott közvetítói eljárásokban nagyon magas a megállapodások megkötésének a száma, az eljárások mintegy 80%-ában kerül sor a felek által közösen megalkotott, a jövőben tartható konszenzus rögzítésére.

5.1.1. Egyéb módon befejeződött ügyek utánkövetése

Az egyéb módokon befejezett ügyek esetében a felek részéről közös nyilatkozat aláírására nem kerül sor, ezáltal érdemi szakaszba nem fordul át az eljárás. A befejezések ezen típusai azonban nagyon változatos formákban jelennek meg, az alábbiak szerint:

A 66 egyéb befejezés körében:

- 34 esetben az egyoldalú kérelemre a másik fél semmilyen nyilatkozatot nem tett;
- 2 ügyben a felek kérelme alapján áttételre került sor;
- 2 esetben téves iktatás történt;
- 4 ügyben jelezték a felek, hogy a kérelem benyújtását követően az alapeljárásban egyezséget kötöttek így nem kérték az előkészítő ülés kitűzését;
- 7 esetben jelezte a másik fél, hogy nem kíván részt venni az eljárásban, mert megítélése szerint nagyon elmérgesedett a viszony a felek között és semmi realitását nem látja a békés vitarendezésnek, illetve a kezdeményezést a másik fél részéről időhúzásnak tekinti;
- 17 közvetítói ügyben az egyik vagy mindkét fél megjelent az előkészítő ülésen, de a nyilatkozat aláírására, tehát az eljárás érdemi szakaszba történő átfordulására mégsem került sor.

Az egyéb befejezések köréből külön kiemelném azokat az ügyeket, amikor a közvetítói ülésen a felek külön-külön vagy együttesen megjelennek, mert ezekben az esetekben már realizálódik a közvetítő tevékenységének egyik legfontosabb mozzanata, nevezetesen a felekkel történő közvetlen, személyes kapcsolatfelvétel. Felmerült bennem a kérdés, hogy önmagában az előkészítő ülésen való részvétel is befolyásolhatja-e az alapeljárás további haladási irányát, befejezésének módját? (6 esetben csak az egyik fél jelent meg az előkészítő ülésen, a másik fél mindvégig passzív maradt. Ezekben az ügyekben semmilyen további törvényszerűséget nem lehetett megállapítani.)

11 esetben az előkészítő ülésen mindkét fél megjelent, azonban a közvetítói tájékoztatást követően, valamilyen oknál fogva mégsem bocsátkoztak az eljárás érdemi részébe. Ezekben az ügyekben azonban - az alapügyek aktáinak áttanulmányozását követően - megállapítható volt egyfajta törvényszerűség, nevezetesen, hogy az alapeljárásban magas számban kerül sor bírósági egyezség megkötésére. A 11 folytatódó eljárásban 4 esetben a felek egyezséget kötöttek, 2 alkalommal pedig az eljárás szünetelés folytán megszűnt.

Mindezekből arra lehet következtetni, hogy önmagában a közvetítói előkészítő ülésen való közös részvétel alkalmas arra, hogy a feleket a bírósági út eredetileg kijelölt irányától eltérítse, figyelemmel, hogy 11 esetből 6 alkalommal (54,5%) nem került sor az eljárás klasszikus értelemben vett folytatására, hiszen a peres eljárás nem ítélet meghozatalával, hanem a felek elhatározásából egyéb módokon zárult.

Miről is szól az előkészítő ülés?

Az előkészítő ülés során a bírósági közvetítő ismerteti az eljárás jellemzőit, szakaszait, alapvető szabályait. Álláspontom szerint azonban a tájékoztatás nem rekedhet meg ezen a szinten, a tudnivalók tételes felsorolásában. A közvetítői rutin megszerzésével a tájékoztatásnak egyre autentikusabbá kell válnia, és szükséges a saját tapasztalatait, az eljárás hatékonyságát, sikereit beleszőni, a közvetítőnek a jogintézményhez való személyes viszonyulását átadnia.

Amennyiben az egyik fél nem nyitott a mediációra, a közvetítőnek a nyomásgyakorlás és a bátorítás közötti vékony vonalon is egyensúlyoznia kell.²⁸ Központi része a tájékoztatásnak, hogy a közvetítésben létrejött megállapodást a felek alkotják meg, nem egy kívülálló harmadik személy, hiszen ők ismerik saját történetüket és ők fognak ezzel a megállapodással, adott esetben egy életen át együtt élni, ezért nagyon fontos az aktív részvételük.

Valamennyi alkalommal törekszem átadni a közvetítés pozitív életfelfogását, emberi hangú üzenetét, optimista hozzáállását, emberekbe vetett hitét, bizalmát.²⁹ Azt, hogy a bírósági eljárás ezen szakaszában is van még egy másik választásuk, és felelősséggel kezükbe vehetik életük folyásának irányítását.

Kiemelendő szempont továbbá a felek személyes, közös jelenléte. Természetesen mindaddig, amíg a nyilatkozat aláírására nem kerül sor, az eljárás további szakaszába, a megszakítás nélküli időbe nem bocsátkozhatunk, ezért a felek a közöttük fennálló helyzet lényegi elemeiről nem tesznek nyilatkozatot. Általános információkat azonban a másik fél tudomására hozhatnak, akár csak azt, hogy egyikőjük hajlana a konfliktus békés rendezésének irányába. És ne felejtsük el „*Az ember jel, szimbólum, üzenet maga is. Ha valahol megjelenesz, a puszta léted, jelenséged is felhívó, üzenetértékű a másik számára, így hát lehetetlen nem kommunikálni egymással.*”³⁰

A közvetlen emberi kommunikáció általános jellemzője, hogy sok csatorna igénybevételével történik. Az emberi viselkedésnek több olyan eleme van, amely kizárólagosan vagy elsődlegesen a kommunikáció céljait szolgálja. A verbális csatorna köztudottan az ember legspecifikusabb kommunikációs módja, azonban a jelentéstöbblet a nem verbális csatornákon történő átvitelből származik, mint a vokális közlések (hangszín, hangsúly, dallam, intonáció) és a nem verbális közlések (mimika, gesztusok, testtartás, távolság-közelség) összessége. A kommunikáció többcsatornás jellege mellett többszintű is. Megkülönböztetjük a közléstartalom szintjét, valamint a közlők közötti relációra vonatkozó szintet, melyben a reciprocitás, tehát a válaszkényszer, válaszkölcsönösség elve uralkodik. A kommunikáció alapvető célján, az információközlésen kívül mindig megjelenik egy másik cél is, a közlést befogadó személy, a kommunikációs partner befolyásolásának célja is, mely azonban rejtett cél, és csak ritkán kerül előtérbe.³¹

A közvetítői eljárás közvetlen, kevésbé formális jellege tágabb teret ad ezen kommunikációs tényezők szabad megnyilvánulásának, melyek kölcsönösen hatnak egymás irányába, és idővel a felek mindezekre adott válaszaként elkezdnek nyitni a másik felé. Ezért megállapítható, hogy a közvetítői eljárás ún. „*katalizátor*” funkciója már az előkészítő ülés alkalmával képes működésbe lépni.

²⁸ Barcy Magdolna-Szamos Erzsébet: „Mediare necesse est” Animula Kiadó 2002. Budapest 46. o.

²⁹ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó 2010. Miskolc 17. o.

³⁰ Bagdy Emőke, Beata Bishop, Bőjte Csaba, Rambala Éva: Empátia, kommunikáció, konfliktuskezelés Kulcslyuk Kiadó 2011. Budapest 119. o.

³¹ Buda Béla: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei
forrás: <http://vmek.oszk.hu/02000/02009/02009.htm>

5.1.2. A felek a nyilatkozatot aláírják, azonban nem jön létre a megállapodás

A vizsgált időszakban 13 eljárásban került feljegyzésre, hogy a közvetítő előtt megjelent és a közös szándéknyilatkozatot aláírt felek végül nem kötöttek megállapodást, melynek következményeként az alapeljárás folytatódott. Az utánkövetés során megállapítható volt, hogy a folytatódó eljárások későbbi szakaszában a felek 5 esetben jogvitájukat mégis egyezséggel rendezték.

Álláspontom szerint ezekben az esetekben még fokozottabban érvényesülnek a kommunikáció szabályszerűségei vonatkozásában a fentebb kifejtett megállapítások, hiszen a nyilatkozat aláírását követően, a felek a köztük kialakult helyzet legrészletesebb körülményeire is kitérnek.

Ahogy az a konfliktus témakörében bemutatásra került, a legtöbb esetben a felek úgy érkeznek a közvetítői eljárásba, hogy nem beszélnek egymással, álláspontjaik megmerevedtek, és a destrukció irányába mutató jelek is megjelenhetnek. A közvetítőnek nem minden esetben sikerül a feleket a megállapodás irányába terelni, azonban általános tapasztalat, hogy a felek kommunikációja az eljárás során javul. Nagyon gyakori, hogy olyan párbeszédre kerül sor a felek között, amilyenre azt megelőzően vagy a vita kialakulása óta soha, így az álláspontok ténylegesen nem is váltak ismertté a másik fél számára. Ilyen esetben önmagában felbecsülhetetlen eredmény, ha az irányított beszélgetés alkalmat ad a valóságos álláspontok árnyalt, részletes megismerésére. Mivel az álláspontok érthetőbbé, elfogadhatóbbá válnak, javul a felek közti párbeszéd minősége is.³² A közvetítés sikere tehát nem kizárólag abban nyilvánulhat meg, hogy a felek megállapodást kötnek, az is sikernek számít, ha a felek kimozdulnak megmerevedett pozíciójukból. A siker tehát a feleké, a közvetítő sikere nem más, mint a szakszerű közvetítői tevékenység biztosítása.³³

A nem megállapodással zárult esetekből kiemelnék egy saját, a szülői felügyelet körében kötelező közvetítésre utalás alapján lefolytatott eljárást, amelyben mindösszesen 4 ülésen keresztül, 12 órában folytattak a felek párbeszédet.

Már az első találkozáskor egyértelmű volt számomra, hogy a felek a destrukció irányába tartanak, azonban a teljes rombolás még nem következett be. Nagyon ellenséges hangnemben kezdték a párbeszédet, melyből kirajzolódott, hogy a gyermeket is az egymás elleni küzdelemre használják fel. Az ülések között hosszabb szüneteket tartottunk, figyelemmel arra is, hogy a kérelem az ítélkezési szünet időszakában érkezett, így kihasználhattuk a rendelkezésre álló „passzív” időt.

A felek minden alkalommal kaptak házi feladatot is, melyet a soron következő üléseken átbeszéltünk. Álláspontjaik folyamatosan közelítettek egymáshoz, és azokban a kérdésekben, amelyekben sikerült megtalálniuk a közös nevezőt, annak körvonalait rögzítettük, így haladtunk végig az általuk behozott megtárgyalandó kérdések szerint.

Az utolsó ülés végén, amikor már csak egy kérdéskört kellett volna megbeszélniük és egyértelművé vált, hogy az eljárás ezzel lezárul, az egyik fél felállt és kijelentette, hogy „soha, de soha” nem fogja azt a gesztust megtenni a másik fél irányába, hogy vele megállapodást kössön.

A közvetítői eljárás lezárult. Nem értettem az esetet és saját tevékenységem kudarcaként éltem meg. Később sokat gondolkodtam rajta, hogy mit kellett volna másképp csinálni.

Utánkövetés során, a peres iratok áttanulmányozásakor tapasztaltam, hogy a felek a következő, bár hosszú idő elteltével kitűzött tárgyaláson egyezséget kötöttek, pontról pontra ugyanazon tartalommal, mint ahogy a közvetítői eljárás megállapodás-tervezetében szerepelt (természetesen minden egyes pontnál részletesebb tartalommal).

³² Mediáció Közvetítői eljárások, Szerkesztő: Sáriné Simkó Ágnes, HVG-ORAC 2012, Budapest 37-38. o.

³³ A bírósági közvetítésről - mindenkinek, szerk.: Gyengéné Nagy Márta, Körös András HVG-ORAC, 2016. Budapest. 99.o.

Figyelemmel arra, hogy kutatási engedélyem a megállapodást kötött felek megkereshetőségét biztosította, a fentiekben leírt eljárás résztvevőivel nem tudtam felvenni a kapcsolatot. Az eljáró bíró azonban jelezte, hogy ő maga két, sokkal nyugodtabb felet kapott vissza, akik békés úton egyezséget kötöttek, ezáltal nagyon nagy mértékben megkönnyítettem a munkáját, melyet megköszönt. Az eset kapcsán végül arra jutottam, hogy a közvetítói eljárásban a felek még nem álltak készen arra, hogy megállapodásukat létrehozzák, azonban az is tudatosodott bennem, hogy a közvetítói eljárásban elért eredmények sohasem múlnak el nyomtalanul.

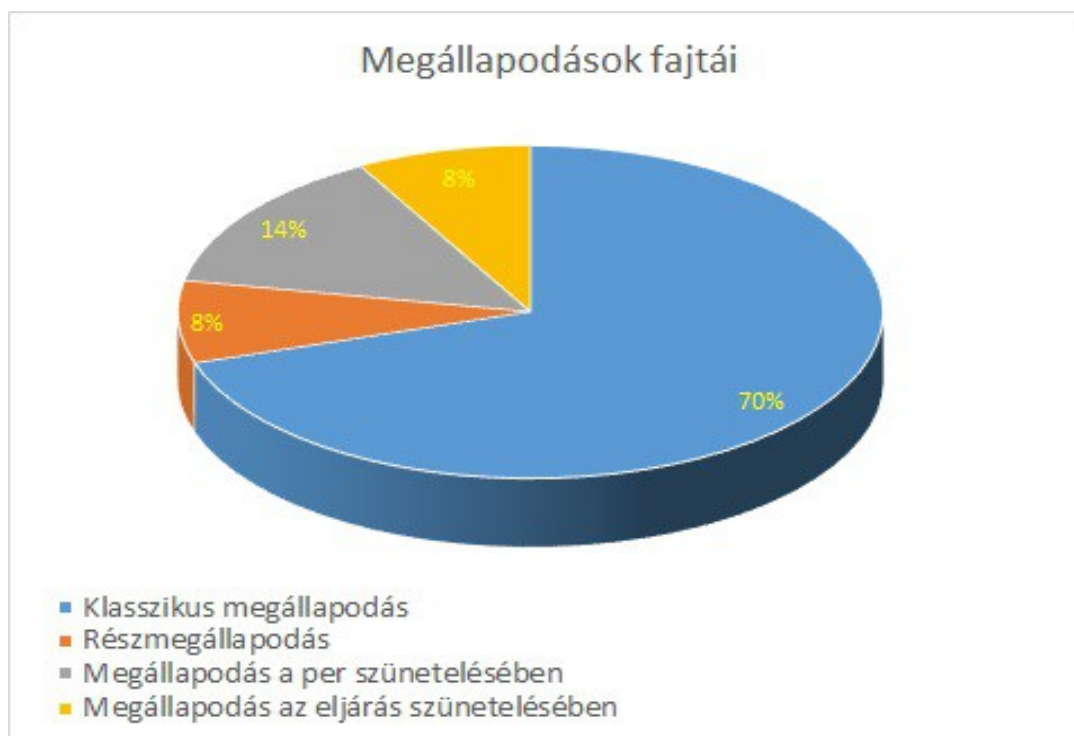
5.1.3. Megállapodás aláírásával befejeződött eljárások

A vizsgált időszakban megkötött 50 megállapodás több szempontból is elemzésre adott lehetőséget, az alábbiak szerint:

- milyen típusú megállapodásokat kötöttek a felek az eljárás során;
- egyezségbe foglalás és jóváhagyás végett csatolták-e a felek a megállapodást az alapeljárásba;
- a megkötött megállapodás tartalmával megegyezően kérték-e az egyezség jóváhagyását;
- sor került-e megállapodás szerinti per megszüntetésére vagy az eljárás szünetelésére ?

Az 50 ügy iratainak áttanulmányozása alapján a megállapodásokat 4 csoportba lehetett sorolni:

- klasszikus megállapodás -35 (70%);
- részmegállapodás -4 (8%);
- megállapodás a per megszüntetésében -7 (14%);
- megállapodás az eljárás szünetelésében - 4 (8%).

7. ábra³⁴

³⁴ A szerző saját szerkesztése

Klasszikus megállapodás

A megállapodások körében a felek 35 esetben írtak alá klasszikus értelemben vett megállapodást, mely alatt a részletes, a felek tartós, jövőbeli viszonyaira vonatkozó szabályozását értem. Az ilyen típusú megállapodások megkötésére családjogi ügyekben került sor, és 32 esetben nyújtották be a felek egyezsége foglalás és bírósági jóváhagyás végett, melyből

- 21 alapeljárásban a felek kifejezetten hivatkoztak a közvetítői eljárásban való részvételre, csatolásra került a megállapodás és kérték annak egyezségbe foglalását, jóváhagyását ugyanazon tartalommal (a felek a közvetítői eljárás során minden esetben tájékoztatást kapnak arról, hogy megállapodásuk mely része foglalható egyezségbe)
- 10 eljárásban minimális eltérésekkel került a megállapodás jóváhagyásra (időközben elmaradt tartás, illetve a kapcsolattartás körében eszközöltek módosításokat, a megállapodás lényegi tartalmi elemeit nem érintve).

Amennyiben a felek a megállapodás aláírását követően azt a peres eljárás irataihoz csatolva megküldték, kérve a tárgyalás mihamarabbi kitűzését, az eljáró bírók ezt valamennyi esetben figyelembe vették, és intézkedtek a tárgyalási határnap lehető legközelebbi időpontra való kitűzéséről. A tárgyalás átlagosan 15-20 perc alatt lezajlott.

Részmegállapodás

A lefolytatott közvetítői eljárásokban 4 esetben került sor részmegállapodás megfogalmazására, amikor is a felek csak bizonyos kérdésekben tudták álláspontjaikat közelíteni. A részmegállapodás vonatkozásában, a helyi koordinátor közreműködésével, bírói értekezlet keretében arra az álláspontra jutottunk, hogy a felek kifejezett kérésére a közvetítő közreműködik annak írásba foglalásában. Egy esetben utaltak a perben a felek rá, hogy bizonyos kérdéskörben sikerült részmegállapodást kötniük, és e vonatkozásban további bizonyítási eljárás lefolytatására az alapeljárásban nem került sor. További 2 részmegállapodásra nem hivatkoztak a felek, 1 esetben felperes elállt keresetétől.

Megállapodás a per megszüntetésében

7 ügyben a felek megállapodása azt rögzítette, hogy a közvetítői eljárásban feloldott konfliktus, illetve a felek közvetítői eljárásban tanúsított tevételes magatartására tekintettel (telekhatár helyreállítása, birtokháborítás megszüntetése, közös tulajdon megszüntetéséhez szükséges okiratok aláírása, a követelt összeg megfizetése), a felperes a keresetétől eláll, vagy a felek közösen kérik a per megszüntetését. Ez a felek részéről valamennyi esetben megtörtént, a pereket a bíróság megszüntette. (3 esetben még az első tárgyalás megtartását megelőzően)

Megállapodás az eljárás szünetelésében

A közvetítői eljárások során rögzített megállapodások tartalma 4 esetben irányult az eljárás szünetelésére. Ezen megállapodások különlegessége, hogy bár a felek betartották az abban foglaltakat és kérték az eljárás szünetelését, azonban 3 esetben sor került az eljárás folytatására, és csak 1 esetben szűnt meg ténylegesen, melynek alapja egy szerződéses jogvita volt. A 3 eset mindegyikében a házasság, illetve a párkapcsolat megmentése volt a felek részéről a cél, amely azonban nem sikerült. Ez a problémakör egy gyakran felmerülő kérdést vet fel: a közvetítés és a párterápia elhatárolását.

Mindenfajta mediációnak van terápiás (non-specifikus) hatása, hiszen segíthet feldolgozni a felek önbecsülésén ejtett sebeket, családterápiában a hangsúly azonban kifejezetten ezen tényezőre tevődik át. Nem a minél méltányosabb végeredmény, hanem a korrekció, a feldolgozás és persze az együttműködés helyreállítása a cél.³⁵ A terápia a lélektani folyamatokra koncentrál és viselkedésbeli változásokat kíván elérni a résztvevőkben. Ezzel szemben a bírósági közvetítés nem az alapproblémák teljes felszámolását tűzi ki célul, hanem azt, hogy a problémákat kezeljék, ezáltal a tárgyi kérdések megoldhatóvá váljanak. Nem a móltra fókuszál, hanem a felek jelen igényeire és szükségleteire, melyek alapján körvonalazható egy kapcsolat jövőbeli működése. Önmagában a mediáció egy kapcsolat megmentésében csak akkor segíthet, ha a felek kifejezetten kommunikációs nehézséggel küzdenek, azonban ez a bírósági út választásának szakaszában már nagyon ritka.

A kérdéskör etikai problémákat is felvethet, mert közvetítőként érzékelnem kell, hogy egy adott kérdésben már nem vagyok kompetens, de azt is látom, hogy egy bizonyos pontig tudom segíteni a feleket. Jelezhetem-e nekik közvetítőként, hogy az eljárás szünetelése mellett a kapcsolat helyreállítása érdekében forduljanak szakemberhez...?

Mint oly sok megválaszolandó kérdés vonatkozásában, e körben is koordinátori megbeszélést kezdeményeztünk és arra az álláspontra jutottunk, hogy a megállapodás megkötését követően jelezhetjük a feleknek, hogy későbbi elakadásaik esetén forduljanak egy kívülálló harmadik személyhez.

Összegezve az 50 megállapodás és az alapeljárások kapcsolatát az alábbiakat állapíthatjuk meg;

- 41 esetben zárult le az alapeljárás befejezését elősegítő eredménnyel a közvetítés (82%);
- 7 esetben folytatódott az alapeljárás (14%);
- 2 esetben egyéb módon fejeződött be az alapeljárás (4%)

7. ábra³⁶

³⁵ Barcy Magdolna - Szamos Erzsébet: „Mediare necesse est” Animula Kiadó 2002. Budapest 70. o.

³⁶ A szerző saját szerkesztése

Az utánkövetés során tapasztaltakból megállapítható volt továbbá az is, hogy a felek részéről kifejezett igény mutatkozik a közvetítői eljárásban kötött megállapodásaik perbeli legitimációjára, annak bíró általi jóváhagyására, mely ugyancsak a két eljárás erőteljes összekapcsolódását mutatja.

5. 2. Az utánkövetés második szakasza

A közvetítés a felek szempontjából egyfajta ideiglenes valóság; egy független, szakképzett segítővel folytatott konfliktuskezelés korábbi életüknek sem volt, későbbi életüknek sem lesz mindennapi része. Sokszor megemlítik a felek, hogy mennyivel egyszerűbb nekik ilyen keretek között megbeszélni vitás dolgaikat, de mi lesz velük, ha hazamennek, és én nem leszek ott. Természetesen mindig arra biztatom őket, hogy a felmerülő kérdéseiket hasonló szabályok szerint igyekezzenek rendezni. Amennyiben a közvetítő szakszerűen végzi munkáját, a felek képesek lesznek a megoldásra váró szituációkat a közvetítői szobán kívül is kezelni.

A törvényszék elnökhelyettese által kiadott kutatási engedély alapján a közvetítői eljárásban megállapodást kötött feleket postai, elektronikus, illetve rövid úton egy előre összeállított kérdéssorral megkerestem és válaszaikat összegeztem. Kérdéseim az alábbiak voltak:

- Megtartják-e a felek a megállapodást?
- A közvetítői eljárásban való részvétellel változott-e a felek viszonya, kommunikációja?

A felek postai, illetve elektronikus úton való megkeresésére mindösszesen 6 ügy kapcsán érkezett válasz, majd a telefonos megkeresés következett, mely helyzetben eleinte nem éreztem magam komfortosan.

Természetesen a saját ügyeimmel kezdem, bízva abban, hogy a felek emlékeznek rám. Kellemetlen érzéseim a második telefonos beszélgetés után elszálltak, és élvezni kezdtem az utánkövetést. Az emberek hálásak voltak korábbi közvetítői tevékenységemért, nagyon segítőkészen együttműködtek és örültek, hogy ismét az életükről kérdezem őket. Egyfajta szövetségesként kezeltek. A beszélgetés elején mindig jeleztem, hogy kérdéseimmel csak pár percüket venném igénybe, de a legtöbb esetben alig bírtam letenni a telefont, el szeretnék volna mesélni, hogy a közvetítői eljárást követően hogyan alakult a sorsuk. Érdekesen alakultak a nem általam lefolytatott ügyek résztvevőivel történő beszélgetések, melyben tetten érhető volt a közvetítői eljárás nagyon erőteljesen megnyilvánuló bizalmi jellege. Általában segítőkészen, azonban lényegre törően, távolságtartóan válaszoltak.

5.2.1. Az alapügyre hatást gyakorolt megállapodások utánkövetése

A 41 megállapodással zárult eljárásban, mely az alapeljárás befejezésére is kihatással volt, 27 esetben sikerül felvennem a kapcsolatot a felekkel és valamennyien úgy nyilatkoztak, hogy betartják a megállapodást. 10 esetben volt lehetőség mindkét féltől információt szerezni, és azt tapasztaltam, hogy a felek hasonlóan látták helyzetüket, lényegi eltéréseket nyilatkozataik nem tükröztek.

A 27 megtartott megállapodás kapcsán:

- 8 fél nyilatkozott úgy, hogy javult a kommunikáció (30%);
- 3 személy szerint javult a kommunikáció és a viszony is (11%);
- 9 esetben a kommunikáció és a viszony nem változott, azonban a megállapodás irányt mutat számukra (33%);
- 7 esetben a felek minimális módosításokkal tartják a megállapodást, akadnak viták közöttük, de meg tudják beszélni (26%).

A felek nyilatkozatai alapján egyértelműen megállapítható volt az a törvényszerűség, hogy azokat a megállapodásokat, melyek a peres eljárásban is legitimizálásra kerülnek, illetőleg amely megállapodások a per megszüntetésére irányulnak, azokat a felek be is tartják. A felek viszonyának és kommunikációjának pozitív irányú változása nagyban függ attól, hogy konfliktusuk mely szakaszában érkeztek a közvetítőhöz. A felek sok esetben hivatkoztak arra, hogy semmi nem változott közöttük, azonban az a tudat, hogy a megállapodást közösen alkották meg, ez irányt mutat számukra, melyhez egyértelműen kötik magukat.

Az utánkövetés kezdetekor, abból az alaptételből indultunk ki, hogy a felek, a mediációs eljárásban kötött megállapodásokat 90%-ban hosszú távon is betartják. Az utánkövetés célja annak feltárása volt, hogy a bírósági közvetítő előtt kötött megállapodásoknak is ilyen magas-e a kötőereje. Az ismertetett eredményekből egyértelművé vált, hogy a bírósági közvetítés beváltja a hozzá fűzött reményeket, mert a felek - a külső közvetítés eredményeihez képest - minimális eltéréssel, 82 %-ban megtartják a megkötött megállapodásokat.

5.2.2. Az alapügyre hatást nem gyakorolt megállapodások utánkövetése

Sikerült beszélnem olyan felekkel is, akik nem vitték vissza megállapodásukat az alapeljárásba, és nem is hivatkoztak rá az eljárás során. Az egyik esetben elmondták a felek, hogy nem érezték a közvetítő pártatlanságát, és ugyan aláírták a megállapodást, nem vallották sajátjuknak. A másik esetben úgy látták a felek, hogy a közvetítő jobban akarja a megállapodást, mint ők maguk, azt úgy ítélték meg, mint ami rájuk lett erőltetve. Mindkét megállapodás egy-egy frissen kinevezett közvetítő gyakorlatából került ki, melyek vonatkozásában két dolgot említenék:

- Minden esetben számolni kell azzal, hogy a közvetítő személyes tevékenységét szeretné a legjobban ellátni, annak valamilyen elismertetésére törekszik. Munkájának leglátványosabb megnyilvánulása a „sikeres” ügyek aránya, a megállapodással záruló ügyek, melyek statisztikailag jól mérhetőek. Ugyanakkor, akik már sok közvetítői ügyet végigvittek, azok számára egyértelmű, hogy a létrejövő megállapodás nem minden esetben jelenti a sikert, főleg akkor, ha az nem tükrözi a felek tényleges, kölcsönösen elfogadható közös szándékát.³⁷

- A mediátorok eredményességének vizsgálata (Rogers-McEwen, 1989) kimutatta továbbá, hogy a gyakorlott mediátorok több ügy megoldásához tudták hozzásegíteni a feleket, mint azok, akik kevesebb gyakorlattal rendelkeztek. Vizsgálták azonban azt is, hogy a mediátor életkora, neme, az adott területen szerzett szakértelme befolyásolta-e az eredményességet, mely vizsgálatok azzal a következtetéssel zárultak, hogy a fenti tényezők közül kizárólag a gyakorlat volt hatással a mediátor eredményességére.³⁸

Amikor közvetítőként elkezdjük tevékenységünket valóban a kézzelfogható sikerre törekszünk, és eleinte úgy látjuk, hogy ez kizárólag a megállapodások számában mutatkozhat meg. Idővel azonban, megértjük, hogy a felek kis mértékű egymáshoz fordulása is hatalmas eredmény lehet, továbbá, hogy ez tényleg nem rólunk szól, nem a mi, hanem a felek sikeréről.

Figyelemmel azon tényre is, hogy a közvetítői eljárással érintett bírósági eljárásokban később nagyon magas (mintegy 46%) az egyezségkötési, szünetelési arány a bírósági közvetítés sikerét komplexen, a bírósági szervezetrendszeren belül, egységében érdemes értékelni.

³⁷ A bírósági közvetítésről - mindenkinek, szerk.: Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András HVG-ORAC, 2016. Budapest. 98-99. o.

³⁸ Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó 2010. Miskolc, 13. o.

5.3. Az utánkövetés tapasztalatainak összegzése

5.3.1. Az utánkövetés eredményeinek megfogalmazása, e dolgozat megírása, valamint általában a bírósági közvetítés gyakorlatának, statisztikai mutatóinak ismertetése kapcsán nehézséget jelent a bírósági közvetítői ügy, közvetítői eljárás fogalmának használata, mely a pontatlan és következetlenül használt jogszabályi megfogalmazások következménye. A bírósági közvetítés teljes körű integrációja érdekében, ezen jogbizonytalanság feltétlen feloldása szükséges.

5.3.2. Az utánkövetés által feltárt adatokból láthatjuk, hogy nagyon magas arányú a nem érdemi befejezések száma, melynek oka, a felek visszajelzései alapján, hogy a társadalom széles rétegei körében még mindig nem ismert a bírósági közvetítés intézménye. Kiemelkedő jövőbeli feladatként mutatkozik ezért, a központi és helyi külső tájékoztatási rendszerek újragondolása.

5.3.3. Érdekes, nem várt eredményeket mutatott az előkészítő ülésen való közös részvétel hatása az alapügy folytatására, mert a rendelkezésre álló adatok szerint, a felek az eljárásba történő visszatérés eseteiben 54,5%-ban egyezséget kötöttek vagy az eljárás szünetelésére került sor, melyből megállapítható, hogy a bírósági közvetítői tevékenység - megállapodás megkötése nélkül is - hozzájárult a jogvita békés és gyors rendezéséhez. Mindez a kötelező közvetítés lehetőségeinek kiterjesztésére is felhívja a figyelmet, tekintettel arra, hogy a jelenlegi törvényi szabályozás kizárólag az első közvetítői ülésen való megjelenésre és a tájékoztatás meghallgatására kötelezi a feleket.

5.3.4. Az érdemben lefolytatott eljárások esetében nagyon magas a megállapodások arányának száma, mert 80%-ban sikerül a feleknek konszenzusos megoldást megtalálniuk, amely a jogintézmény hatékony működését igazolja.

5.3.5. A megállapodás létrehozásának szempontjából sikertelenül zárult ügyek háttérében szakmai hiányosságok, megválaszolatlanul maradt módszertani kérdések, illetőleg a kezdő közvetítő rutinalansága áll, ezért nagyon nagy szükség mutatkozik egy szakmai, módszertani támogató rendszer kialakítására.

5.3.6. Az utánkövetés során megszólított felek nyilatkozata alapján, az általuk megkötött és a peres eljárásban is megerősített megállapodásikat 82%-ban megtartják és általános jelleggel nagyon pozitív tapasztalatként élték meg a bírósági közvetítői eljárással kiegészült peres eljárást. A közvetítésben nem a bírósági eljárás alternatíváját látták, hanem annak a bíróság által biztosított kitértített mozgásterét.

Mindezen tapasztalatok összegzése által megfogalmazható, hogy a kialakult rendszer alkalmas arra, hogy a jogintézmény céljaiként kitűzött és benne rejlő lehetőségeket megvalósítsa, mert valóban hozzájárul a bírói munka tehermentesítéséhez, a pertartam rövidüléséhez és a felek elégedettségére is figyelemmel erősíti a bíróság szolgáltató jellegét, valamint a bíróságok pozitív megítélését és az igazságszolgáltatásba vetett hitet, bizalmat.

VII. Utószó

„Valljuk, hogy az egyéni szabadság csak másokkal együttműködve bontakozhat ki.”
(Alaptörvény - Nemzeti Hitvallás)

Az Alaptörvény Nemzeti Hitvallás címet viselő fejezete jogilag preambulumnak minősül. Az alkotmányok esetében a preambulumok alapvető funkciója általában a közösségteremtés, az integráció, amely a Nemzeti Hitvallás esetében hangsúlyozottan jelentkezik, mely a jogi vonatkozásain is sok esetben túlmutató, értékteremtő funkcióját erősíti.³⁹

Az Alaptörvény értéként szól a másokkal való együttműködésről, mely a bírósági közvetítés esszenciális momentuma is egyben. Az együttműködésre abból az élethelyzetből tekint, amikor az érintettek egymástól valamiben különböznek és ez feszültséget teremt.

Érdekeink és szükségleteink egymásnak feszülése esetén többfajta magatartásforma közül választhatunk. Amennyiben valaki erőszakosan és eltökélten próbálja keresztülvinni akaratát az agresszív, aki mások igényeit, érdekeit sajátja elé helyezi az passzív, aki úgy éri el célját, hogy magától elhárítja a felelősséget az manipulatív. Az asszertivitás azt jelenti, hogy egyenesen tudatjuk másokkal, hogy mit szeretnénk és mit nem szeretnénk. Azt is jelenti, hogy nyitottak vagyunk mások nézeteire, még akkor is, ha azok különböznek sajátunktól.⁴⁰ Mindez az együttműködés alapját is jelenti. Úgy érvényesíteni saját érdekeinket, hogy közben a másokét is teljes mértékben tiszteletbe tartjuk. Azáltal, hogy a bírósági közvetítés az asszertív viselkedésforma elvei mentén zajlik, az együttműködés jelentőségének üzenetét is hordozza. Az asszertivitás tanulható, szabályait az eljárásban résztvevők útravalóul elvihetik, és amennyiben a közvetítő jól végzi a munkáját, a felek magukkal is viszik. A bírósági közvetítés ezáltal a magyar társadalom vitakultúrájának fejlesztésére is szolgál, és az Alaptörvényben alapértékként deklarált másokkal való együttműködés megvalósítását széles körben segíti. Mindezek alapján a bíróság egyfajta értékközvetítő szerepet kap e jogintézmény által, amellyel hatást gyakorolhat a Nemzeti Hitvallás gyökereinek mélyítésében.

Dolgozatom lapjain többször utaltam rá, hogy a konfliktus az emberi kapcsolatok természetes és elkerülhetetlen velejárója. Arra ösztönöz bennünket, hogy keressük a kompromisszum és az együttműködés alapját.⁴¹ A konfliktusok mindazonáltal alkalmasak arra is, hogy általuk tanuljunk és fejlődjünk, a visszahúzó, bénítólag ható erőket megszüntessük, melyek megoldássá formálódása esetén az egyén számára ténylegesen felszabadítólag hatnak.

³⁹ Árva Zsuzsanna – Online – Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez CompLex, Budapest 2011. 1. o.

⁴⁰ Sue Hadfield – Gill Hasson: Asszertivitás, Scolar Kiadó 2015. Budapest 19-39. o.

⁴¹ George Kohlrieser: Tűszok a tárgyalóasztalnál, Háttér Kiadó 2013. Budapest 142.o.

Felhasznált irodalom:

- Az Országos Bírósági Hivatal Elnökének 2015. évi beszámolója, Országos Bírósági Hivatal 2015. Budapest
- Bagdy Emőke, Beata Bishop, Bőjte Csaba, Rambala Éva: Empátia, kommunikáció, konfliktuskezelés, Kulcslyuk Kiadó 2011. Budapest
- Barcy Magdolna-Szamos Erzsébet: „Mediare necesse est” Animula Kiadó 2002. Budapest
- Cseh-Szomathy László: A házastársi konfliktusok szociológiája, Gondolat Kiadó 1995. Budapest
- Buda Béla: A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei
forrás: <http://vmek.oszk.hu/02000/02009/02009.htm>,
- Dr. Eörsi Máttyás- Dr. Ábrahám Zita: Mediáció: A szelíd konfliktuskezelés, Minerva Kiadó Kft. 2003. Budapest
- Dr. Horváth Vera Judit: A polgári eljárás alternatívája: bírósági közvetítés,
forrás: [http://www.mabie.hu/sites/mabie.hu/files/A%20polg%C3%A1ri%20elj%C3%A1r%C3%A1s%20alternat%C3%ADv%C3%A1ja%20-%20b%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1gi%20k%C3%B6zvet%C3%ADt%C3%A9s%20\(1\).pdf](http://www.mabie.hu/sites/mabie.hu/files/A%20polg%C3%A1ri%20elj%C3%A1r%C3%A1s%20alternat%C3%ADv%C3%A1ja%20-%20b%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1gi%20k%C3%B6zvet%C3%ADt%C3%A9s%20(1).pdf)
- Elliott Aronson: A társas lény, KJK-KERSZÖV Kft. 2001. Budapest
- George Kohlrieser: Tűszok a tárgyalóasztalnál, Háttér Kiadó 2013. Budapest
- Gyengéné Nagy Márta, Kőrös András: A bírósági közvetítésről-mindenkinek HVG-ORAC, 2016. Budapest
- Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog , forrás:
http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_magyar_polgari_eljarasjog/ch09.html
- Kertész Tibor: Mediáció a gyakorlatban, Bíbor Kiadó 2010. Miskolc
- Pokol Béla: A jog elkerülésének útjai.
<http://jesz.ajk.elte.hu/pokol9.html>
- Sáriné Simkó Ágnes szerk. Mediáció, Közvetítői eljárások HVG-ORAC 2012. Budapest
- Sue Hadfield – Gill Hasson: Asszertivitás, „Solar Kiadó 2015. Budapest 19-39
- Szekerés Diána: A bírósági mediáció kapujában,
forrás:
Diána http://real.mtak.hu/32574/1/birosagi_mediacio_kapujaban_full_SZD_alktud2_konfkot.pdf
- Szurbikné dr. Makó Tímea: A bírósági közvetítés jelene és helye az új Polgári perrendtartás koncepciójában,
<http://www.mabie.hu/sites/mabie.hu/files/A%20b%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1gi%20k%C3%B6zvet%C3%ADt%C3%A9s%20jelene%20%20C3%A9s%20helye%20az%20%20C3%BAj%20Polg%C3%A1ri%20perren%E2%80%A6.pdf>
- Zentai István: A meggyőzés útjai, Neumann Kht. 2004. Budapest
<http://www.jogiforum.hu/interju/135>
<https://www.youtube.com/watch?v=iV2DoArWt4>
<http://kozerthetofogalmazas.hu/hogyan-irj-erthetoen/>
<http://vilagosbeszed.hu/kozeppontban-az-olvaso/>
<http://jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/megkezdodott-az-uj-polgari-perrendtartasrol-szolo-torveny-tervezetenek-szakmai-tarsadalmi-vitaja>